

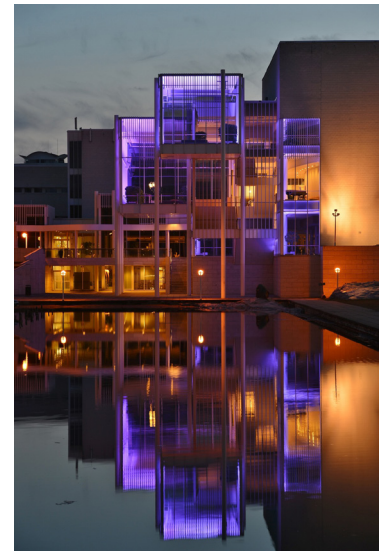
KAUPUNKIKEHITTÄMINEN JA KULTTUURIPOLITIIKKA

ESPOOCULT-TUTKIMUKSEN TULOKSIA

Kaupunkikehittämisellä on keskeinen rooli hyvän tulevaisuuden luomisessa koko yhteiskunnassa. Sen lisäksi, että kaupungit ovat perusta ihmisten sosiaaliselle yhteisölle ja organisoitumiselle, ne ovat myös kulttuurin kasvualustoja. Viime vuosina kulttuurin ja kulttuuripolitiikan rooli kiinteänä osana kaupunkien kokonaisvaltaista kehittämistä on vahvistunut. Taustalla on tarve hyödyntää kulttuurin ja kulttuuritoiminnan potentiaali kaupunkikehittämisessä ja kaupunkien tulevaisuuden mahdollisuuksien luomisessa.

Vuosina 2018–2019 toteutettu EspooCult-tutkimus tarkasteli kulttuuritoimintaa ja kulttuuripolitiikkaa Espoon kaupungissa. Erityisen tarkastelun kohteena oli kulttuurin rooli kaupungin kehittämisessä. Tämä tietovihko kiteyttää tutkimuksen keskeiset tulokset. Sen pohjana on kattava tutkimusraportti *Kaupunkikehittäminen ja kulttuuripolitiikka. EspooCult -tutkimuksen tuloksia (2020)*.

Sisältö

1. Espoon kaupunki
2. Kulttuuri osana kaupunkikehittämistä
3. Espoon kaupunki kulttuuri-toiminnan kehiksenä
4. Kulttuuri osana Espoon kaupungin organisaatiota ja paikallisyhteisöä
5. Espoolaisten osallisuus ja osallistuminen kulttuuri-toimintaan
6. Kaupunkikulttuurin kehittämisen ulottuvuuksia
7. Kulttuuri poikkihallinnollisena toimintana
8. Kulttuuritoiminnan vaikuttavuuden hahmottaminen
9. Kulttuurisesti kestävä kehitys
10. Kulttuurisesti kestävä kehityksen hahmottaminen
11. Skenaarioita kulttuurin roolista Espoon tulevaisuudessa
12. EspooCult -tutkimuksen johtopäätökset ja suositukset

1. ESPOON KAUPUNKI

Espoossa on muihin Suomen kaupunkeihin verrattuna keskimäärin hyvinvoiva ja korkeasti koulutettu väestö. (Espoo-tarina.)

Nopea väestönkasvu, ikärakenteen vanheneminen ja samanaikainen lasten määrän sekä vieraskielisen väestön kasvu lisäävät palvelutarpeita ja haastavat palvelutuotannon. (Espoo-tarina.)

Tietoja Espoosta

ALUE JA SIJAINTI:

- Pinta-ala: 528 km²
- Osa pääkaupunkiseudun metropolialuetta
- Seitsemän suuraluetta: kaupunkimaisia keskuksia, laajoja luontoalueita ja saaristoa
- Naapurikunnat: Helsinki, Kauniainen, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Vantaa, Vihti

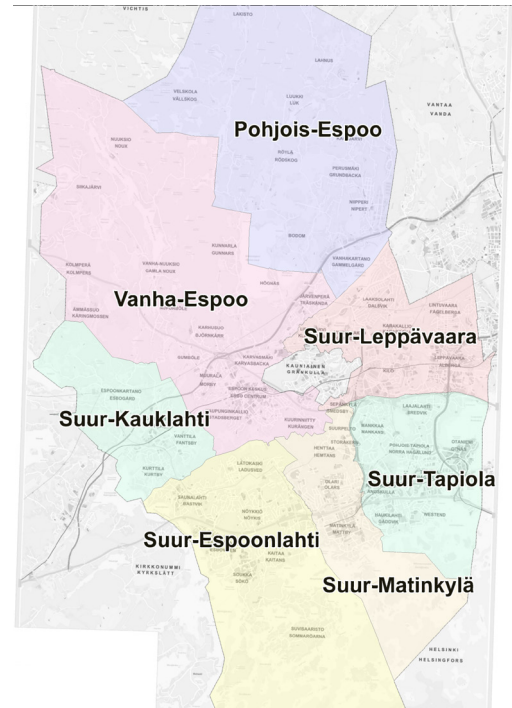
VÄESTÖ:

- Väkiluku 283 632 (31.12.2018), asukasluvultaan Suomen toiseksi suurin kaupunki
- Väestö kasvaa ja monimuotoistuu nopeasti
- Väestöryhmien välillä on sosioekonomisia ja hyvinvointi- ja terveyseroja

KAUPUNKIORGANISAATIO:

- Kaupungin organisaatio jakautuu päätöksentekorganisaatioon ja hallinnolliseen organisaatioon
- Kaupungin strategia, Espoo-tarina (2017) ohjaa kehitystä

VÄKILUKU 31.12.2018: **Espoo: 283 632 Suomi: 5 517 919**

Tietoja väestöstä vuonna 2018, Espoo ja koko Suomi

	Espoo, %	Koko maa, %
Väkiluvun muutos edellisestä vuodesta	1,6	0,1
Alle 15-vuotiaita	19,3	16
15-64 -vuotiaita	66,1	62,2
Yli 64 -vuotiaita	14,7	21,8
Suomenkieliset	76,0	87,6
Ruotsinkieliset	7,1	5,2
Muut kielet	17,0	7,1
Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneet (15 vuotta täyttänyt väestö)	77,0	73,3
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet (15 vuotta täyttänyt väestö)	47,2	31,8
Työttömät (osuus työvoimasta)	8,5	11,3
Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevat	24,8	33,2
Elämänlaatunsa keskimäärin hyväksi tuntevat	63,8	60,1
Elämänlaatunsa keskimääräistä paremmaksi kokevat	61,1	58,6
Itsensä suurimman osan aikaa 4 viime viikon aikana onnelliseksi kokeneet	51,5	52,9

Lähteet: Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]; Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön koulutus rakenne [verkkojulkaisu]; Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjaon kokonaistilasto [verkkojulkaisu]; Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkojulkaisu], ennakkotieto; Parikka ym. 2019.

2. KULTTUURI OSANA KAUPUNKIKEHITTÄMISTÄ

Kaupunkien toiminnan keskiössä on niiden kyky vastata paikallisiin tarpeisiin ja huomioida samalla paikalliset olosuhteet. Kuntalain (410/2015, 1 §) mukaan kuntien tehtävänä ovat asukkaiden hyvinvoinnin ja alueen elinvoiman edistäminen sekä palvelujen järjestäminen asukkaille taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Kuntien tehtävänä on myös järjestää kulttuuritoimintaa (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019).

Kaupunkikehittäminen on laaja-alaisesti kaupungin rakenteisiin ja prosesseihin suuntautuvaa kehittämistyötä. Tällöin kulttuuriset voimavarat – olivat ne sitten taidetta, elämäntapoja tai jotain muuta – pyritään kokoamaan yhteen palvelemaan laajemmin kaupungin ja yhteiskunnan kehitystä.

Kulttuurin mahdollisuudet esimerkiksi kaupunkien sivistyksen ja osaamisen, hyvinvoinnin, elinvoiman ja kilpailukyvyyn sekä ympäristön ja rakentamisen kehittämisessä on yleisesti tunnustettu tutkimuksissa.

Jotta kulttuuritoiminta voi vaikuttaa, se tulee ottaa huomioon kaupunkisuunnittelussa ja kaupungin kehittämisselityksessä. Tekemällä erilaisia kulttuuria koskevia valintoja kaupunki luo omaa profiiliaan. Se, mihin toiminnassa panostetaan, vaikuttaa eri tavoin kaupungin kehitykseen ja kulttuurin rooliin tässä kehityksessä.

Kulttuuri ja kaupunkikehitys.

3. ESPOON KAUPUNKI KULTTUURITOIMINNAN KEHYKSENÄ

Kysymys kulttuurin roolista kaupunkikehityksessä kytkeytyy vahvasti kysymykseen kulttuuripolitiikan ja kulttuuritoiminnan asemasta ja arvostuksesta kaupungin organisaatiossa. Siihen vaikuttaa myös laajempi toimintaympäristö: kulttuurin asema osana paikallisyhteisöjä sekä yleistä yhteiskuntapolitiikkaa.

Kaupungin strategiat ja ohjelmat suuntaavat keskeisesti kulttuurin asemaa osana kaupunkikehittämistä

ESPOO-TARINA on kaupungin keskeinen strategia, jota kaikki kaupunkikonsernin toimijat toteuttavat omilla toimialoillaan. Tarinan mukaan hyvä kaupunki on sekä hyvä paikka elää että vetovoimainen kansainvälinen kaupunki. (Valtuusto 11.9.2017.)

Espoolaisilla on mahdollisuus nauttia rikkaasta ja valta-kunnallisesti laadukkaasta espoolaisesta kulttuuri-tarjonnasta. Espoolaisuus on elämää arjessa ja kohtaamisia mm. EMMAn näyttelyissä, Sinfoniettan ja Tapiolan kuoron konserteissa, April Jazzissa, huippu-urheilun ja kulttuurin tapahtumissa, otteluissa ja harrastuksissa. Teemme aktiivista yhteistyötä nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntaseurojen sekä yhdistysten ja partiolaisten kanssa. Kaikille espoolaisille lapsille ja nuorille takaamme mahdollisuuden harrastaa. (Espoo-tarina.)

KULTTUURIESPOO 2030 -OHJELMA linjaa Espoo-tarinan tavoitteita kulttuurin näkökulmasta. Ohjelmassa vahvana painotuksena on taide ja kulttuuri kaupungin kehitystekijänä. Keskiössä on eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden yhteistyö tavoitteiden toteuttamisessa. (Valtuusto 9.11.2015.)

Kulttuuri ylittää ja läpäisee yhteiskunnan sektoreiden rajat sekä sosiaalisesti että taloudellisesti. Espoossa kulttuurilla ja taiteella tulisi olla näkyvämpi rooli esimerkiksi kaupunkisuunnittelussa, rakentamisessa, oppimisessa, sosiaalipalveluissa ja terveydenhoidossa. (KulttuuriEspoo 2030.)

Jotta kaupunki voi menestyä ja kehittyä, se tarvitsee luovan ympäristön. Kulttuuri on luovan ja menestyvän kaupungin perusta. (KulttuuriEspoo 2030.)

Kulttuuri kaupungin organisaatiossa

Espeen kaupungissa on 11 lautakuntaa. Kulttuuriasioista päättää ensi sijassa kulttuurilautakunta. Kulttuuriin liittyvää päätöksentekoa on myös muiden lautakuntien alla: esimerkiksi opetus- ja varhaiskasvatyslautakunta vastaa taiteen perusopetuksesta ja taideoppilaitoksista ja Svenska rum-lautakunta ruotsinkielisiä kulttuuripalveluja koskevista asioista.

Espoossa sivistystoimi on kulttuurista vastaava toimiala. Sivistystoimessa kulttuuripalveluista vastaa kulttuurin tulosityksikkö. Kaupunki järjestää ja mahdollistaa kulttuuritoimintaa sekä tuottamalla sitä itse että avustamalla tai muuten tukemalla yksityisiä kulttuuritoimijoita.

4. KULTTUURI OSANA ESPOON KAUPUNGIN ORGANISAATIOTA JA PAIKALLISYHTEISÖÄ

VAHVUUDET

KAUPUNKI ORGANISAATIONA

koostuu päätösvaltaa käyttävistä toimielimistä, hallintotehtäviä suorittavista virastoista sekä palveluja tuottavista laitoksista. Kulttuurin asemalla ja paikalla kaupunkiorganisaatiossa on merkitystä, mikäli halutaan vahvistaa kulttuurin roolia kaupunkikehityksessä.

- Kulttuuriin suhtaudutaan kaupungin organisaatiossa lähtökohtaisesti myönteisesti.
- Strategia- ja ohjelmatasolla kulttuurille asetetaan odotuksia osana laajempaa kaupunkikehitystä.
- Kaupungin taloudelliset resurssit kulttuuritoimintaan ovat valtakunnallisesti melko hyvät.
- Kaupungin kulttuuriyksikkö panostaa aktiivisesti kulttuuritoiminnan mahdollistamiseen ja uusien toimintamallien kehittämiseen.
- Espoon kaupungin yhteistyömuodot kolmannen sektorin kanssa ovat moninaisia.
- Kulttuuritoimijat nähdään lähtökohtaisesti hyvinä kehittämään uusia toimintatapoja, avaamaan uusia näkökulmia sekä tunnistamaan perinteisen linjaorganisaation väleihin jääviä ongelmia ja vastaamaan niihin.
- Kulttuuriyhteisöt tekevät pääsääntöisesti mielellään yhteistyötä kaupungin kanssa ja kokevat vuorovaikutuksen hyväksi.

KAUPUNGIN PAIKALLISYHTEISÖNÄ

muodostavat esimerkiksi sen maantieteellinen sijainti, fyysinen ympäristö, väestö, elinkeinot, yhteisöt, historia, arvot ja kulttuuri. Tulevaisuuden väestönkehitys muokkaa palvelutarpeita, tottumuksia käyttäen julkisia palveluja ja odotuksia palveluihin liittyen.

- Espoossa ja lähialueilla on runsaasti kulttuuritarjontaa.
- Tilastollisesti tarkasteltuna espoolaiset ovat aktiivisia kulttuuritilaisuuksissa kävijöitä ja kulttuurin harrastajia.
- Kulttuuripalveluja käyttävät espoolaiset ovat niihin varsin tyytyväisiä ja pitävät tärkeänä, että kaupungissa on tarjolla kulttuuritoimintaa.
- Espoossa on runsaasti kolmannen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan kulttuuritoimijoita.
- Kaupunkirakenteen ja -ympäristön hyvät puolet kuten luonnonläheisyys, erilaiset aluekeskukset ja monipuolisuus: "suurkaupunki ja pikkukylä" samassa kaupungissa.
- Mahdollisuus tavoitella yleisöjä ja osallistujia myös muualta pääkaupunkiseudulta. Metro tuo uusia mahdollisuuksia.
- Ihmisten arjen reittien varrella esim. kauppakeskuksissa sijaitseva kulttuuritarjonta edistää osallistumista.

HEIKKOUEDET

- Kulttuuri kohtaa vähättelyä ja vastakkainasettelua.
- Kulttuurin yhteyttä kaikkiin kaupunkikehittämisen keskeisiin tavoitteisiin ei tunnisteta tai tuoda esiin kaupunkistrategiassa.
- KulttuuriEspoo 2030 -ohjelmassa näkökulma taiteen toimialaan ja tekijöihin jää ohueksi.
- Kulttuurin rooli kaupunkikehityksessä jää juhlapuheiden tasolle. Kehittämistä koskevat ajatukset eivät konkretisoidu toiminnaksi.
- Rajalliset resurssit.
- Kulttuuriasioita tunnetaan huonosti kulttuurilautakunnan tai kulttuurin tulosityksikön ulkopuolella.
- Kulttuurin ulkopuoliset toimijat eivät hahmota kulttuurin konkreettisia mahdollisuuksia oman toiminnan edistämiseksi.
- Hallinnon byrokraatia. Hallintosektoreiden yhteistyön ja vuorovaikutuksen esteet.
- Kulttuurin roolia osana kestävästä kehityksestä ei tunnisteta.

- Kulttuuriin osallistumisessa on selkeitä eroja eri väestöryhmien ja alueiden välillä. Katveeseen jää yksilöitä, ihmisryhmiä ja alueita.
- Kulttuurin tilojen puute.
- Kulttuurialan yrityksistä on vain vähän tietoa.
- Hajanainen kaupunkirakenne, pitkät välimatkat ja osittain heikot julkisen liikenteen yhteydet hankaloittavat kulttuuritoiminnan tarjontaa eri alueilla sekä kulttuuritoimintaan osallistumista.
- Pääkaupunkiseudun kilpaileva tarjonta.
- Espoolaista identiteettiä ja omalaatuisuutta ei tunnisteta.
- Kulttuuritoimijat eivät tunnista omaa rooliaan laajempien kaupunkipoliittisten tavoitteiden edistämiseksi.
- Tiedon puute kulttuuripalveluista estää osallistumista.

Lähde: EspooCult -tutkimuksen haastattelut ja kyselyt.

5. ESPOOLAISTEN OSALLISUUS JA OSALLISTUMINEN KULTTUURITOIMINTAAN

Espoossa kulttuuripalveluilla halutaan edistää tasa-arvoa sekä vahvistaa yhteisöön kuulumisen tunnetta, osallistumista ja hyvinvointia. (KulttuuriEspoo 2030)

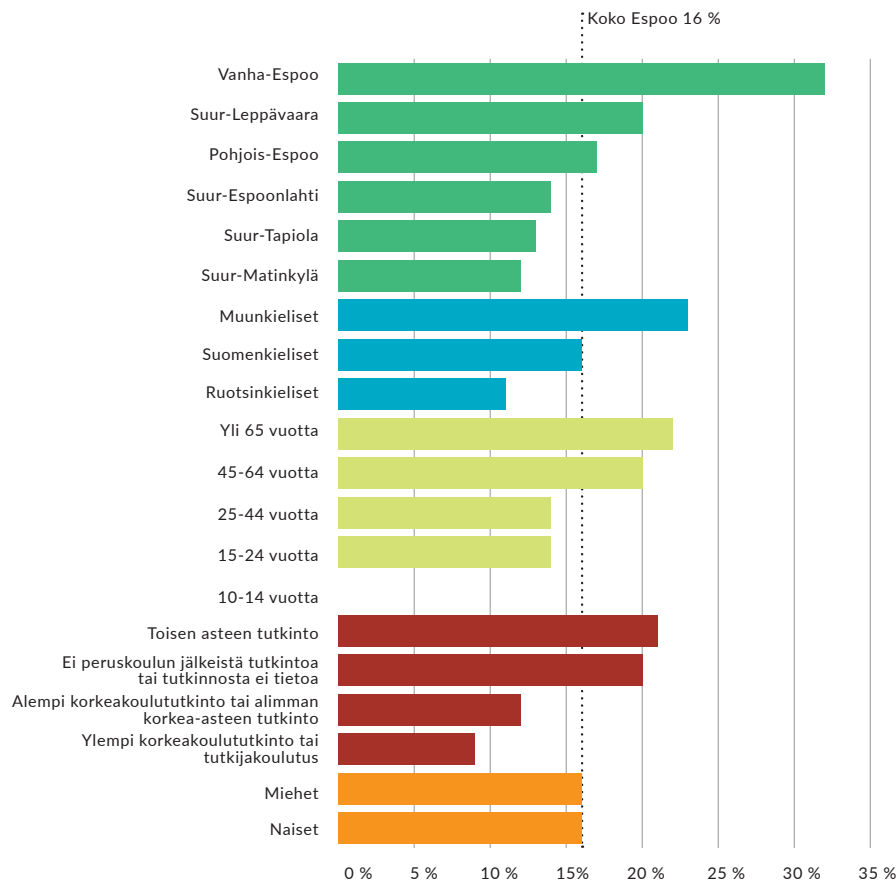
Mahdollisuus osallistua ja kokemus osallisuudesta ovat kaupungin kestäväen kehityksen edellytyksiä. Kulttuuriosallistuminen on jokaisen oikeus ja arvo itsessään. Se voi olla myös väline yksilöiden ja yhteisöjen tietämyksen kasvun, hyvinvoinnin, osallisuuden, paikallisen identiteetin sekä alueen vetovoimaisuuden edistämiseen.

Osallisuus on osallistumista itselle tärkeään ja merkitykselliseen toimintaan. Osallisuuden toteutuminen edellyttää, että kaupungin kaikilla asukkailla on mahdollisuus

osallistua myös kaupungin taide- ja kulttuuritarjontaan. Tilastollisesti tarkasteltuna espoolaiset ovat aktiivisia kulttuuritilaisuuksissa kävijöitä ja kulttuurin harrastajia. Osallistumisessa on kuitenkin selkeitä eroja eri väestöryhmien ja alueiden välillä.

Osallistumista ja osallisuutta sekä niitä edistävää toimintaa tapahtuu myös perinteisten osallistumisen määrittelyjen ulkopuolella. Osallistumisen kohteet, tavat ja alustat muuttuvat, eivätkä seurantavälineet aina pysy muutosten tahdissa. On tärkeää pohtia sitä, millaista osallisuutta esimerkiksi kulttuuritoiminnan kautta edistetään, kuka tai ketkä määrittelevät toivottavan osallistumisen ja miten määrittely kaupungissa tehdään.

Kulttuuritilaisuuksissa vuoden 2017 aikana käymättömät Espoossa, 10 vuotta täyttänyt väestö (%) (ei ole käynyt yhtään kertaa konserteissa, oopperassa, teatterissa, tanssiesityksessä, taidemuseossa tai taidenäyttelyssä tai muussa museossa tai elokuvissa) Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-ajan osallistuminen

6. KAUPUNKIKULTTUURIN KEHITTÄMISEN ULOTTUVUUKSIA

Espoo on vetovoimainen tapahtumakaupunki, jota elävöittää aktiivinen kaupunkikulttuuri. (Espoo-tarina.)

Kaupunkikulttuuri edistää moninaisuutta ja kestäväää elämäntapaa kaupungeissa. (KulttuuriEspoo 2030.)

Kaupunki kannustaa asukkaita luomaan osallistavia kaupunkikulttuuritapahtumia. (KulttuuriEspoo 2030.)

Vapaaehtoistoiminnan tukeminen on sekin tärkeää ja tuo kulttuuripalveluja ja -nautintoja eri puolille Espoota ja lähelle asukkaita. (EspooCult-asukaskyselyn vastaus.)

Monipuolisen, alueen ominaispiirteet ja asukkaat huomioivan kulttuuritoiminnan edistäminen on yksi kulttuurin ja kaupunki-kehittämisen suurista kysymyksistä Espoossa. Tämä edellyttää erilaisten näkökulmien mukaan ottamista alueiden kehittämisprojektien alkuvaiheessa sekä kaupunginosasuunnittelun

ja asukaslähtöisyyden saamista vahvemmin osaksi kaupungin hallinnollista ja poliittista rakennetta.

Alueiden kehittäminen ihmisen mittakaavassa vaatii paikkaan liittyvien arvojen määrittelyä, ammattimaista suunnittelua ja koordinaointia. Yhteisöllinen kaupunkikulttuuri ja omaehtoinen tapahtumatuotanto, jossa päätoimijoina ovat asukkaat ja kaupunkiaktivismi, ovat olennainen osa kaupungin sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä. Yhteisöllisyys ja siitä kumpuava itseorganisoituminen eivät synny pakottamalla. Kaupunki voi kuitenkin pyrkiä mahdollistamaan asukkaiden omaehtoista toimintaa ja yhteisöllistä kaupunkikulttuuria. Tämä vaatii tietoa, jota voi kertyä ja kulttuurisuunnittelun avulla. Kaiken lähtökohtana ovat kaupungin poliittiset ja hallinnolliset linjaukset ja rakenteet, jotka tukevat osallistavaa kulttuurisuunnittelun menetelmää ja yhteisöllisen kaupunkikulttuurin mahdollistamista.

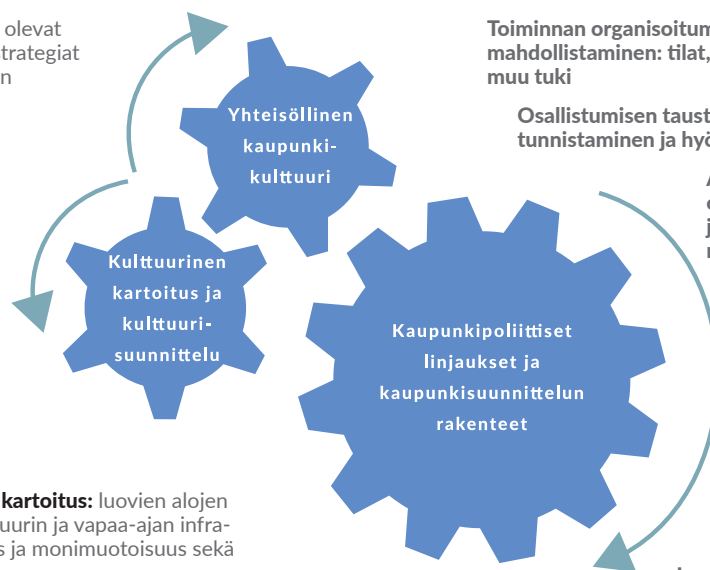
Perusaineiston kartoitus: olemassa olevat toimintaperiaatteet, suunnitelmat, strategiat ja aloitteet, perustiedot kohdealueen taloudesta, ihmisistä ja hallinnosta

Omaleimaisuuden kartoitus: sisäiset ja ulkoiset käsitykset alueesta

Miellekartoitus: uudet toimintavaihtoehdot, kulttuurin ja luovien alojen tukitoimet, räätälöityjen luovien hallintomekanismien käyttöön ottaminen

Yhteisön kartoitus

Kulttuurin ja luovuuden resurssien kartoitus: luovien alojen arvoketjut, luovat keskittymät, kulttuurin ja vapaa-ajan infrastruktuuri, kulttuurin elinvoimaisuus ja monimuotoisuus sekä kulttuurin kulutus ja osallisuus

Toiminnan organisoitumisen ja vuorovaikutuksen mahdollistaminen: tilat, koordinaatio, materiaalit, rahoitus, muu tuki

Osallistumisen taustalla vaikuttavien syiden ja motivaation tunnistaminen ja hyötyjen mahdollistaminen

Avoimuus, mahdollisuus epäonnistua, oppiminen muilta, mahdollisuus joustaa ja mukautua olosuhteiden mukaan, moninaisuus

Kulttuuriarvon / kulttuurin näkökulman sisällyttäminen yleiskaavaan ja paikallisiin kehityssuunnitelmiin ja palvelujen suunnitteluun.

Kehitetään kulttuuritoiminnan vaikutusten seuranta ja analyysia ja sisällytetään kulttuurinäkökulma muiden toimialojen vaikutusanalyysiin.

Kehitetään tiedontuotantoa kulttuuritoiminnasta ja sen vaikutuksista.

Luodaan yhteisesti määritellyt kulttuuriarvot.

7. KULTTUURI POIKKIHALLINNOLLISENA TOIMINTANA

Espoon parhaat voimavarat ovat asukkaat, yhteisöt ja yritykset. Asukkaiden aktiivinen osallistuminen palvelujen kehittämiseen ja yhteistyö kumppaneiden kanssa takaavat tulokselliset ja asukkaiden tarpeisiin vastaavat palvelut. (Espoo -tarina.)

KulttuuriEspoo 2030 -toimenpiteet ovat poikkihallinnollisia ja niiden toteutuminen edellyttää eri toimialojen sitoutumista. (KulttuuriEspoo 2030.)

Yhteistyö sekä kaupungin sisällä että kaupungin ulkopuolisten toimijoiden kanssa on edellytys sille, että kulttuurin potentiaali kaupungin kokonaisvaltaisessa kehittämisessä saadaan esiin.

Kaupunkipolitiikassa ja kaupungin kehittämisessä kohtaavat moninaiset näkemykset hyvästä kaupungista ja keinoista, joilla tavoitteisiin pyritään. Erilaisten ryhmien näkemykset kaupunkipolitiikan ja kehittämisen suunnista voivat olla eri suuntaisia. Samalla monien tavoitteiden edistäminen vaatii laajaa yhteistyötä.

Espoossa kulttuuritoimintaan liittyvää yhteistyötä on eniten sivistystoimen sisällä sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Hyödyntämätöntä potentiaalia on etenkin matkailun ja markkinoinnin, kulttuurialan ja taiteilijoiden kanssa kehitettävässä toiminnassa, kulttuuri-tilojen sekä infrastruktuurin kehittämisessä sekä elinkeinoelämäsuhteiden yhteistyössä. Yhteistyön toteutumiseksi on monia olemassa oleviin rakenteisiin, käytäntöihin ja asenteisiin liittyviä esteitä.

Verkostot, kumppanuudet ja yhteistyö kulttuuripalvelujen tuottamisessa kaupungin organisaation ulkopuolisten toimijoiden kanssa on tärkeä kaupungin painopistealue. Kaupungin tehtävänä on mahdollistaa ja koordinoida kulttuuritoimintaa hyvässä yhteistyössä yhteisöjen, aktiivisten asukkaiden, yritysten ja muiden kumppanuuksien kanssa.

Kaupungin organisaatorakenteiden täytyy tukea hallinnon alojen välistä yhteistyötä.

Poikkihallinnollinen yhteistyö edellyttää laajapohjaista toimintaa ja yhteisymmärrystä niistä prosesseista, joiden kautta tavoitteet toteutuvat. Tällöin kaikkien on tunnettava roolinsa ja vastuunsa sekä oltava valmiita toimimaan yhteisten päämäärien eteen. Tämä vaatii valmiutta mukauttaa omaa toimintaa muuttuvan toimintaympäristön tarpeiden mukaan.

Hallinnonalojen välinen yhteistyö edellyttää:

- Pysyviä verkostomaisia, kaikki toiminnan tasot ja politiikkasektorit läpäiseviä rakenteita ja toimintatapoja.
- Erilaisia rahoitusinstrumentteja tukemaan poikkihallinnollista yhteistyötä ja taiteilijoiden työtä eri sektoreilla.
- Poikkihallinnollisen toiminnan ja tavoitteiden suunnitelmallisempaa seurantaa ja huomioon ottamista olemassa olevissa mittareissa.
- Strategisen kehittämisen ja poikkihallinnollisen toiminnan osaamista ja sisäistämistä laajasti kaupungin toiminnassa.
- Vuoropuhelua yhteisten nimittäjien löytämiseksi sekä näkemyksen ja tavoitteiden luomiseksi.
- Sidosryhmien ja asukkaiden mukaan ottamista.

8. KULTTUURITOIMINNAN VAIKUTTAVUUDEN HAHMOTTAMINEN

Kulttuurin merkitys kaupungin menestymisessä ja kestävän hyvinvoinnin luomisessa pitää tunnustaa. (KulttuuriEspoo 2030.)

Kulttuurin ja taiteen arvoa ei mitata sillä, mitä aineellista hyötyä kulttuurilla ja taiteella on, vaan ajatusleikillä siitä, millainen kaupunki Espoo olisi ilman kulttuuria. (KulttuuriEspoo 2030.)

Espoo-tarina asettaa kaupunkitasoiset tavoitteet, ja KulttuuriEspoo 2030 määrittelee keinoja, joilla niihin voidaan poikkihallinnollisesti vastata. (KulttuuriEspoo 2030.)

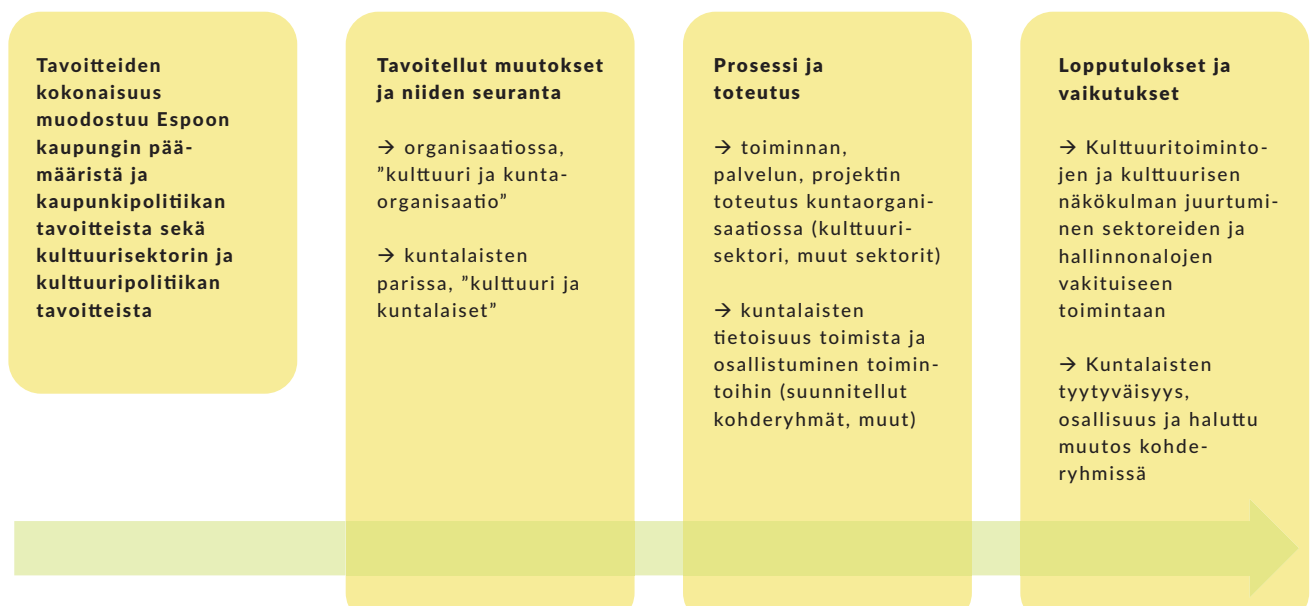
Tavoitteiden ja toimenpiteiden tuloksena syntyy erilaisia vaikutuksia. Kulttuuripolitiikan vaikuttavuus voidaan määritellä tarkoituksellisen toiminnan tulokseksi: kyvyksi asettaa tavoitteita ja saada aikaan tavoiteltuja vaikutuksia.

Kulttuurin vaikutukset ja vaikuttavuus ovat usein luonteeltaan epäsuoria ja välillisiä, ja niiden osoittaminen voi olla vaikeaa. Usein kulttuuritoiminta vaikuttaa tavoilla, joita eivät kuvaa välittömästi mitattavat asiat kuten osallistujien tai esitysten määrät. Kulttuuritoiminta hakee tänä päivänä vaikuttavuutta yhtäällä kulttuurin alueella ja toisaalla koko kuntapolitiikan alueella. Vaikuttavuuden hahmottamista helpottaa näiden kahden vaikuttavuuden lajin erottaminen. Samalla on olennaista, ettei vaikuttavuudesta puhuta pelkästään yhden organisaation vaikuttavuutena, koska vaikuttavuus luodaan kumppanuuksien ja poikkihallinnollisuuden kautta.

Vaikutusten ja vaikuttavuuden tarkastelu, toteaminen ja edistäminen edellyttävät tietoa ja seuranta.

KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman toimeenpanon seurannan lähtökohdat ovat toisaalta kaupungin laajat, poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämisohjelmat ja toisaalta kulttuuritoimen omat tavoitteet. Toimeenpanon seurannassa tavoitellaan muutosta kahdella tasolla: kuntaorganisaatiossa sekä kuntalaisten parissa. Lopputuloksia eli vaikutuksia ja tavoiteltua vaikuttavuutta kuvaavat toiminnan poikkihallinnollinen juurtuminen sekä tavoiteltu muutos kuntalaisten näkökulmasta.

KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman toteutuksen seurannan tasot: organisaation ja kuntalaisten näkökulma
(mukailtu Sandfort & Moulton 2015)

9. KULTTUURISESTI KESTÄVÄ KEHITYS

Kehitämme Espoota taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävästi. (Espoo -tarina.)

Espoossa panostetaan vahvasti kestävään kehitykseen, ja kaupungin strateginen visio on kehittää kaupunkia neljällä kestäväen kehityksen ulottuvuudella. Eräs oleellinen kehityskulku kulttuurin strategisempaan rooliin kaupungin kehityksessä on ymmärtää, että kulttuuri on osa kestävää kehitystä.

Espoon kaupungin strategiassa korostetaan kaupungin yli 500-vuotisesta historiaa ja kaupungin kehitys rinnastetaan koko Suomen kulttuuriseen kehitykseen. Kulttuuri on nähtävissä keskeisenä yhteiskunnan eri osia yhteen sitova tekijänä, joka voi tarjota kestävien tekojen pohjalla olevia ja yhdistäviä arvoja.

Kulttuurin olemus tietona ja muistina sekä niiden välittäjänä konkretisoituu muun muassa museoissa muistiorganisaatioina

ja kohtaamispaikkoina. Niiden merkitys menneisyyden ja tulevaisuuden kohtauspisteinä sekä tiedon, tarinoiden ja identiteetin rakentajina on oleellinen osa kulttuurisesti kestävää kehitystä. Samoin kulttuuri luovana ilmaisuna tarjoaa ymmärrystä ja oivalluksia nyky-yhteiskunnasta. Toisin ajattelun, vaihtoehtoisten toimintamallien ja odottamattomien ratkaisujen mahdollistaminen on investointi tulevaisuuden ihmisyhteeseen.

Laajassa mittakaavassa kulttuuri voidaan ymmärtää globaalien perinteiden virtana, josta kulttuuripoliittisten päätösten myötä nostetaan esille ne kulttuurin piirteet, joita halutaan eri aikoina korostaa ja säilyttää tulevaisuuden kulttuuriperinnöksi. Kulttuuriperintöjen virtaan sisältyvät kaikki ihmisten toimissa ja keskinäisessä vuorovaikutuksessa elävät taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ekologiset toimet kestävyiden eri ulottuvuuksien saavuttamiseksi.

Kulttuurisesti kestävä kehitys tarkoittaa esimerkiksi seuraavien neljän ulottuvuuden huomioimista osana kestävää kehitystä:

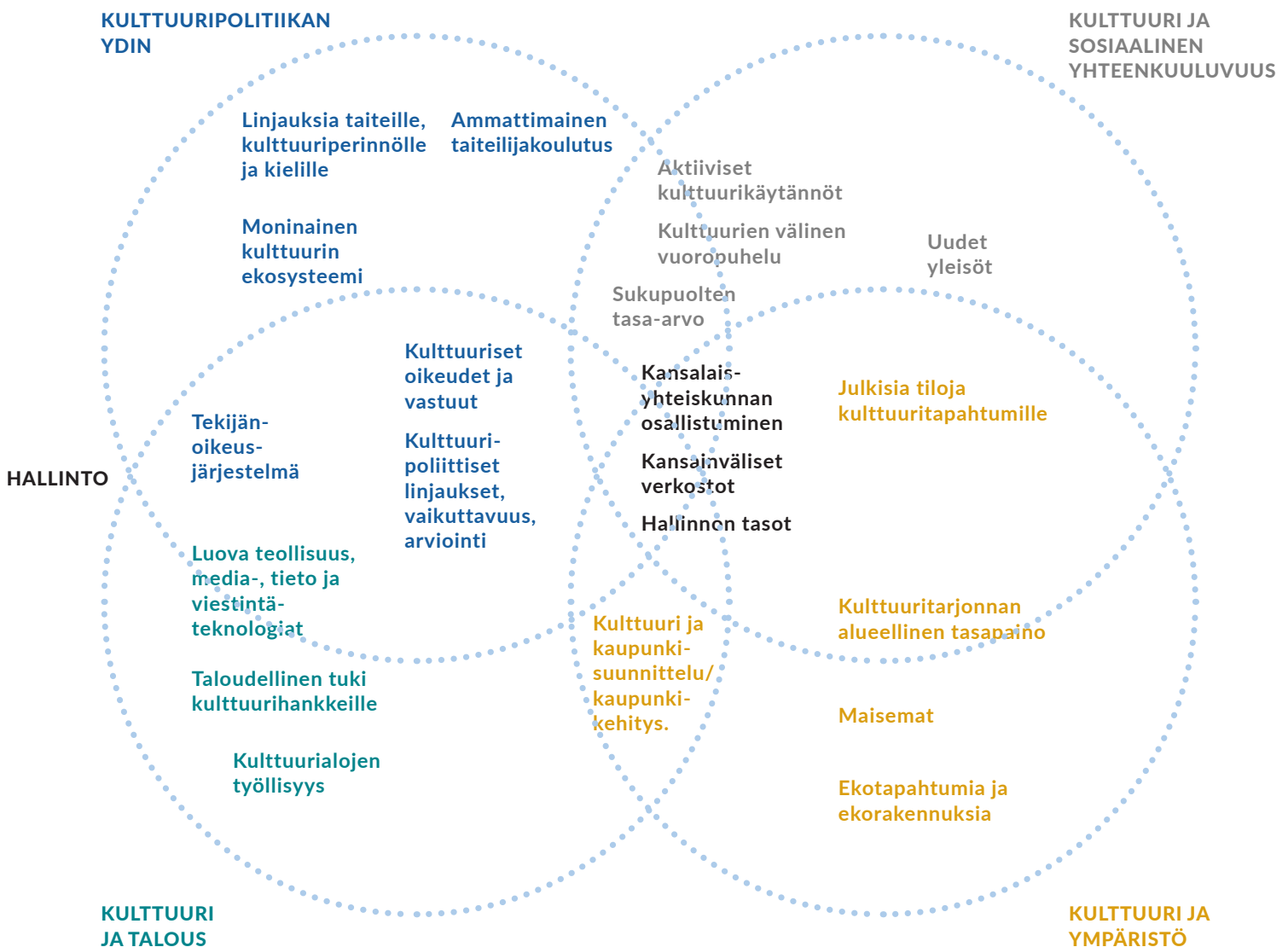
1. Kulttuuri materiaalisena ja immateriaalisena pääomana
2. Kulttuuri prosessina ja vuorovaikutuksena ympäristön kanssa, sisältäen laajemmat käsitykset kulttuurista elämäntapana
3. Kulttuuri keskeisenä sitovana tekijänä, joka tarjoaa kestävien (tai ei-kestävien) tekojen pohjalla olevia ja yhdistäviä arvoja sekä
4. Kulttuuri luovana ilmaisuna, joka tarjoaa ymmärrystä ja oivalluksia nyky-yhteiskunnasta, ympäristö- ja kestävyysasioista sekä tulevaisuuden huolenaiheista.

10. KULTTUURISESTI KESTÄVÄN KEHITYKSEN HAHMOTTAMINEN

Kulttuurisesti kestävä kehitys erityisyyden tunnistaminen sekä sen aktiivisen edistämisen kautta kulttuurin vaikutus ja vaikuttavuus on mahdollista tehdä näkyväksi osana laajempaa yhteiskunnallista muutosta. Kulttuurisesti kestävä kehitys tutkimuk-

sessä tarjotaan malleja, jonka avulla kulttuurin roolia voidaan analysoida sekä osana taloudellista, ekologista että sosiaalista kestävyttä. Samalla näiden kolmen ulottuvuuden merkitystä voidaan vastaavasti analysoida osana kulttuurin eri osa-alueita.

Kulttuurisesti kestävä kehitys osana kulttuuripolitiikkaa. (Lähde: Jordi Pascual, 2009, UCLG.)

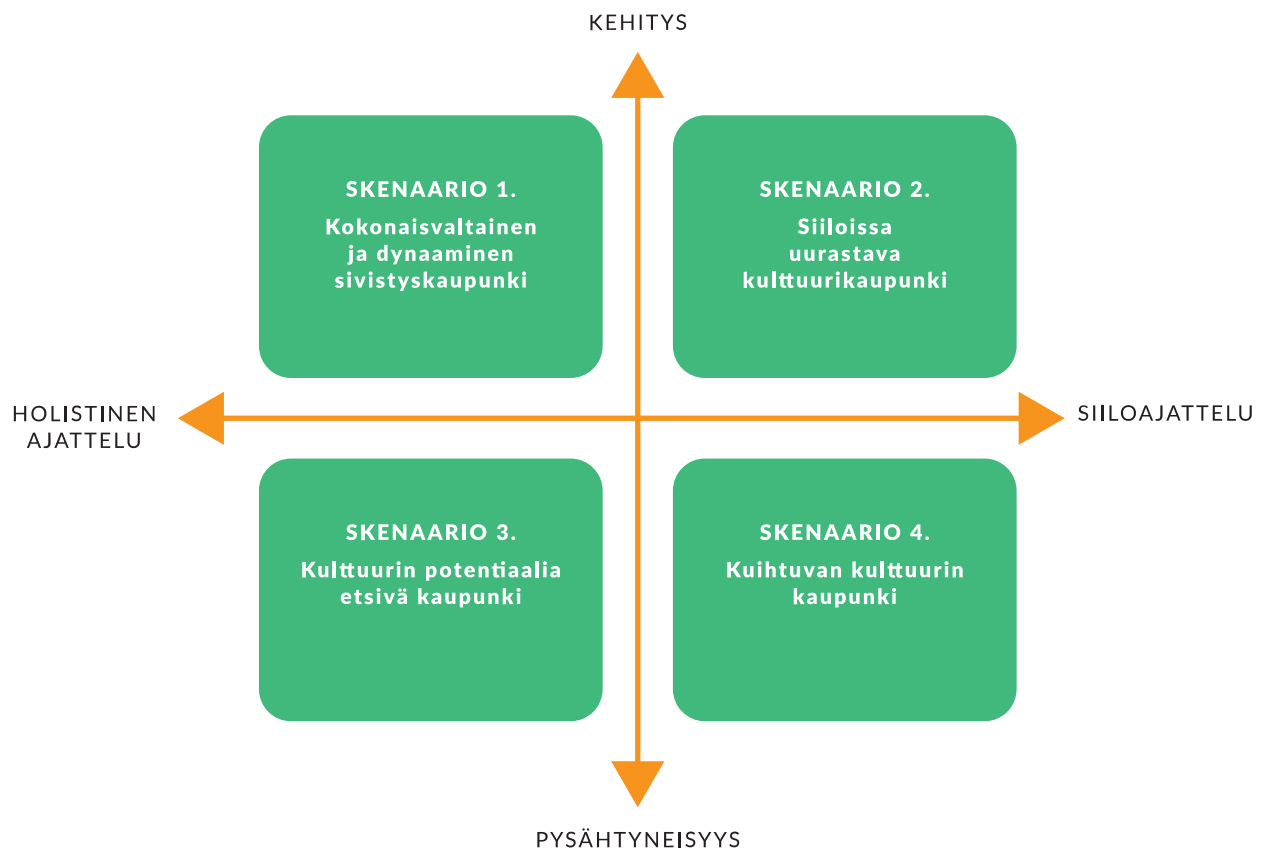

11. SKENAARIOITA KULTTUURIN ROOLISTA ESPOON TULEVAISUUDESSA

Vuonna 2030 Espoo on luova ja rohkea kulttuurikaupunki, joka tukee kestävästä elämäntapaa. Eri sektoreiden välinen yhteistyö toimii ja kaupunki menestyy kokeilevalla ja uteliaalla asenteella. Kulttuuri ja taide ovat läsnä kaupungin hengessä, asukkaiden arjessa, fyysisessä kaupunkiympäristössä ja espoolaisessa identiteetissä. (KulttuuriEspoo 2030.)

Verkostomainen viiden kaupunkikeskuksen Espoo on vastuullinen ja inhimillinen edelläkävijä-kaupunki, jossa kaikkien on hyvä asua, oppia, tehdä työtä ja yrittää ja jossa espoolainen voi aidosti vaikuttaa. (Espoo-tarina.)

EspooCult-tutkimuksessa muodostettiin neljä skenaariota siitä, minkälaisia tulevaisuuksia kulttuurin kehittämisroolille hahmotetaan Espoon kaupungin organisaatiossa. Skenaariot luotiin Espoon kaupungin organisaatiossa eri avainasemissa toimivien virkamiesten ja luottamushenkilöiden haastattelujen pohjalta. Skenaariot rakennettiin kahden risteävän janan varaan. Horisontaalinen jana avasi suhteen kokonaisvaltaisen lähestymistavan ja siiloutumisen välillä, ja vertikaalinen jana kulki pysähtyneisyyden ja kehityksen välillä.

Ensimmäisen skenaarion kaupunkipolitiikassa halutaan enemmän rajapintoja, ymmärrystä ja yhteistyönäkemyksiä. Kulttuuri koetaan aktiivisena voimana, joka yhdistää eri väestöryhmiä ja samalla toimii kaupungin imagon ja houkuttelevuuden välineenä.

Toisessa skenaariossa kuvataan kaupungissa ja kulttuurin toimialalla tapahtuvaa kehitystä, joka kuitenkin pysyy siilomaisessa ajattelussa.

Kolmannessa skenaariossa pyrkimys kokonaisvaltaiseen ajatteluun on vahva, mutta ymmärrys yhteisistä tavoitteista ja resurssit niiden saavuttamiseksi puuttuvat.

Neljännessä skenaariossa kehitystä ei tapahdu ja jokainen pysyy omassa poterossaan.

TOIVOTTU TULEVAISUUS?

Skenaario kokonaisvaltaisesta ja dynaamisesta sivistyskaupungista oli haastattelujen pohjalta toivotuin tulevaisuuden näkymä Espoon kaupunkiin ja kulttuurin rooliin sen kehityksessä. Siihen päästään kokonaisvaltaisella kehittämisellä, jossa on tietoisesti otettu huomioon taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti sekä kulttuurisesti kestävät näkökulmat.

- Kaupungin organisaation ja päätöksenteon on oltava läpinäkyvää. Johtamisen muotojen ja mandaattien on oltava selkeät. Poikkihallinnollisten toimintojen ja prosessien tavoitteiden ja vastuiden on oltava selkeät ja niiden resursointi oikea.
- Kaupunkilaisten monikielisyys ja moninaisuus on nähtävä resurssina, ja moninaisen palvelun muodot tärkeinä välineinä. Espoon tulee olla ilmapiiriltään samalla lokaali ja globaali, mikä lisää myös houkuttelevuutta kansainvälisten osaajien silmissä.
- Kulttuuripolitiikan strategian tulee olla selkeästi artikuloitu. Kulttuurin merkityksestä tulee kerätä vahvaa tietopohjaa.
- On luotava monenlaisia kanavia tiedottaa kulttuurin merkityksestä ja tavoittaa ihmisiä. Erityisen tärkeää on viestintä ja neuvonta luovilla aloilla.
- Espoon tulee olla aidosti verkostomainen kaupunki, jonka eri kaupunkikeskukset kehitetään omalaatuisiksi yhteistyössä asukkaiden kanssa. Näin espoolaisen kulttuurin omaleimaisuus tuodaan esille ja kyetään toimimaan pikkukaupungin ja kylän yhteisöllisyyden mallilla mutta modernin kaupungin twistillä.

12. ESPOOCULT -TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Tutkimuksessa tarkasteltiin Espoon kaupungin nykytilaa sekä kehittämis-kohtia liittyen kulttuuritoimintaan.

Olennainen osa tutkimusta oli Espoon kulttuuripolitiikan tärkeimpien tavoitteiden ja rakenteiden selvittäminen.

Strategiatasolla kulttuurille asetetaan odotuksia kaupunkikehitykseen, käytännössä rooli jää kuitenkin monilta osin tunnistamatta

Kaupunkistrategiassa (Espoo-tarina) taiteella ja kulttuurilla nähdään merkitystä etenkin kaupungin elinvoimaisuuden ja kilpailukyvyn sekä asukkaiden osallisuuden edistäjinä. Kulttuuriohjelma KulttuuriEspoo2030 avaa ja tunnistaa laajemmin näkökulmia kulttuurin rooliin kaupungin kehittämisessä. Tavoitteiden, toimenpiteiden ja vastuutahojen määrittely on ohjelmassa kuitenkin monilta osin epäselvä, jolloin ohjelma tyipistyy toiveiden tynnyriksi. Suhde taiteen toimialaan ja tekijöihin jää ohueksi.

Kulttuurin potentiaali ei pääse esiin Espoon kaupungin organisaatiossa

Espoon kaupungissa kulttuuriin suhtaudutaan lähtökohtaisesti myönteisesti. Kulttuuri-asioita tunnetaan ja osataan kuitenkin huonosti kulttuurilautakunnan tai kulttuurin tulosityksikön ulkopuolella. Kulttuuri kohtaa myös vähättelyä ja vastakkainasettelua. Tällä hetkellä kaupungin organisaatorakenne ei tue poikkihallinnollisuutta, joka on edellytys sille, että kulttuuri on kattavasti mukana kaupungin kokonaisvaltaisessa kehittämisessä. Tällä hetkellä myös päätöksentekoa tukevan tiedon ja seurannan puute hankaloittaa toiminnan toteuttamista ja kehittämistä.

Espoon väestön ja alueiden moninaisuus edellyttää moninaisia kulttuuri-palveluita, se on myös voimavara kaupungin kehityksessä

Erilaiset espoolaiset ihmiset ja alueet ovat voimavara ja rikkaus, ja niiden huomioiminen on tärkeä lähtökohta kaupungin kestäväälle kehitykselle. Vaikka espoolaiset ovat tilastollisesti tarkasteltuna aktiivisia kulttuuritilaisuuksissa kävijöitä ja kulttuurin harrastajia, on osallistumisessa selkeitä eroja eri väestöryhmien ja alueiden välillä. Monipuolisen, alueen ominaispiirteet ja asukkaat huomioivan kulttuuritoiminnan edistäminen on yksi kulttuuritoiminnan kehittämisen suurista kysymyksistä Espoossa. Tämä edellyttää erilaisten näkökulmien mukaan ottamista alueiden kehittämisprojektien alkuvaiheessa sekä kaupunginosasuunnittelun ja asukaslähtöisyyden saamista vahvemmin osaksi kaupungin hallinnollista ja poliittista rakennetta.

Mitkä ovat asiat, joita Espoon kaupungin kulttuurin tulosityksikössä sekä laajemmin kaupungin organisaatioissa tulisi tutkimuksen perusteella ottaa huomioon, mikäli kulttuuri halutaan tulevaisuudessa vahvemmin mukaan kaupungin kehitykseen?

Tarvitaan selkeitä määrittelyjä ja yhteisen ymmärryksen luomista

Määritelmien selkeyttäminen ja yhtenäistäminen. On tärkeää perustella ja määritellä, millainen kulttuurikäsitys mihinkin strategiseen tavoitteeseen kytkeytyy.

Selkeiden ja yhteisesti ymmärrettyjen tavoitteiden luominen. Kulttuurisektorin omat tavoitteet ja laaja-alaisemmat kulttuuriin kytkeytyvät tavoitteet on kyettävä erottamaan.

Keskeisten tavoitteiden ja painopisteiden määrittely. Valintojen tekeminen on olennaista resurssien kohdentamiseksi ja kaupungin kulttuuriprofiilin luomiseksi.

Vastuiden selkeä määrittely. Tavoitteiden, toimenpiteiden ja vastuutahojen sekä niiden suhteiden määrittely on edellytys tehokkaalle toimeenpanolle.

Tarvitaan panostusta, sitoutumista ja osaamista toimeenpanoon

Kulttuurin tulosityksikön ja kulttuurin toimialan aseman vahvistaminen kaupungissa.

Resursseja tulee kohdistaa pitkäjänteiseen strategiseen kehittämistyöhön ja kulttuuriasioiden tuntemusta vahvistaa kaupungin poliittisessa organisaatiossa.

Poikkihallinnollisen toiminnan edistäminen tavoitteiden, käytännön ja rakenteiden tasolla. Yhteistyötä tulee resursoida riittävästi.

Osallisuuden edistäminen tavoitteiden, käytännön ja rakenteiden tasolla.

Erilaisten ihmisten ja kulttuurien kunnioitus, lakien noudattaminen, ymmärrys ja vastuu oman toiminnan vaikutuksesta ovat avainasemassa edistettäessä yhdenvertaisia mahdollisuuksia.

Tarvitaan tietoa, seurantaä sekä johdonmukaista viestintää

Tiedontuotannon prosessien ja lähteiden selkiyttäminen. Selkiytetään, mitä kulttuurialan tiedon keruita voidaan sisällyttää olemassa oleviin kaupunkikonsernin alaisuudessa toimivan tietokeskuksen toimintoihin.

Indikaattoreiden luominen kulttuuripolitiikan suunnitteluun ja seurantaan. Kulttuuripolitiikassa tarvitaan sekä tavoitteiden saavuttamista mittaavia että asioiden nykytilaa tarkastelevia indikaattoreita.

Laajemman näkemyksen luominen kulttuurin taloudellisista vaikutuksista. Luovien alojen toimintakenttää tulee kartoittaa ja tiedonkeruuta systematisoida.

Kulttuuripoliittisen seurannan kytkeminen paikkatietoon. Paikkaulottuvuus tarjoaa mahdollisuuksia yhteistyöhön kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen kanssa.

Kulttuuriasioista viestimisen vahvistaminen ja johdonmukaistaminen.

Viestinnän ja kommunikaation kehittäminen kulttuuritoimen sisällä ja hallinnonalojen kesken, sekä asukasviestinnässä ja kaupungin markkinoinnissa.

ESPOOCULT-TUTKIMUSHANKE

EspooCult-tutkimushanke on ensimmäinen laaja kulttuuripoliittinen tutkimus Espoon kulttuuripalveluista ja kulttuuriprofilista.

LÄHTEET

EspooCult Tietokortti 1. Kulttuuri ja kaupunkikehitys. Jakonen, Olli, Renko, Vappu, Ruusuvirta, Minna & Sokka, Sakarias (2018). Helsinki: Cupore. [WWW] https://www.cupore.fi/images/EspooCult/espooCult_tietokortti1_05_korjattu2019_print1.pdf

EspooCult Tietokortti 2. Kulttuuri ja poikkiallinen yhteistyö. Jakonen, Olli, Renko, Vappu, Ruusuvirta, Minna & Sokka, Sakarias (2018). Helsinki: Cupore. [WWW] https://www.cupore.fi/images/EspooCult/espooCult_tietokortti2_06_korjattu2019_web.pdf

EspooCult Tietokortti 3. Kulttuuritilaisuuksissa käyminen ja luovat harrastukset Espoossa. Karttunen, Sari, Kurlin, Ari, Ruusuvirta, Minna & Lahtinen, Emmi & Karri, Sirene (2019). Helsinki: Cupore. [WWW] https://www.cupore.fi/images/EspooCult/espooCult_tietokortti3_suomi_web.pdf

EspooCult Tietokortti 4. Kohti avointa ja osallistavaa kaupunkia: kulttuurin moninaisuus, osallistuminen ja saavutettavuus. Karttunen, Sari, Lahtinen, Emmi, Ruusuvirta, Minna, Kurlin, Ari & Karri, Sirene, yhteistyössä KEA European Affairs (2020). Helsinki: Cupore. [WWW] https://www.cupore.fi/images/tiedostot/tietokortit/espooCult_tietokortti4_suomi_web.pdf

Ghilardi, Lia (2018). Eheitä kaupunkeja kulttuurisen suunnittelun keinoin, Artikkelit suomennos kirjasta Heritage is ours - Citizens participating in decision making, Europa Nostra Finland, 2018. [WWW] <http://www.europanostra.fi/lia-ghilardi/>

Hirvi-Iljäs, Maria, Kanerva, Anna & Ruusuvirta, Minna (toim.) (2020).

Kaupunkikehittäminen ja kulttuuripolitiikka. EspooCult -tutkimuksen tuloksia. Cuporen verkkojulkaisuja 59. Helsinki: Cupore. [WWW] <https://www.cupore.fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/kaupunkikehittäminen-ja-kulttuuripolitiikka>

Jakonen, Olli, Renko, Vappu, Ruusuvirta, Minna & Sokka, Sakarias (2018). Espoon kaupungin kulttuuripolitiikka - nykytilan analyysi. Cuporen työpapereita 9. Helsinki: Cupore. [WWW] https://www.cupore.fi/images/tiedostot/tyopaperit/espooCult_tyopaperi1.pdf

Oikari, Riina (2014). Yhteisöllinen kaupunkikulttuuri. Toiminnan osat alueet ja muotoilijan rooli. Taiteen maisterin opinnäyte, Aalto yliopisto.

Pascual, Jordi (2009). Culture and sustainable development: examples of institutional innovation and proposal of a new cultural policy profile, Study commissioned by the Division of Cultural Policies and Intercultural Dialogue of UNESCO to the Institute for culture, Barcelona City Council, as Chair of the Committee on culture of United Cities and Local Governments - UCLG, in the framework of the process "Towards a new cultural policy profile". [WWW] http://www.agenda21culture.net/sites/default/files/files/documents/en/z_report_4_full_report.pdf

Sandfort, Jodi & Moulton, Stephanie (2015). Effective Implementation In Practice: Integrating Public Policy and Management. San Francisco: Jossey-Bass.

Virolainen, Jutta. (2015). Kulttuuri-osallistumisen muuttuvat merkitykset. Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen. Cuporen verkkojulkaisuja 26. Helsinki: Cupore.

Tietovihkon toimittajat: Maria Hirvi-Iljäs, Anna Kanerva & Minna Ruusuvirta

EspooCult -tutkimusryhmä: Maria Hirvi-Iljäs, Olli Jakonen, Anna Kanerva, Sirene Karri, Sari Karttunen, Marjatta Kuisma, Ari Kurlin Niiniaho, Emmi Lahtinen, Marjo Mäenpää, Minna Ruusuvirta, Vappu Renko & Sakarias Sokka

